

buitengewoon...
duurzaam

Gemeente
Giessenlanden

Duurzaamheidsplan Giessenlanden

Gemeente Giessenlanden

Afdeling Samenleving
22 september 2016

1. Introductie

In april 2016 stelde de gemeenteraad van Giessenlanden de Nota Duurzaamheid vast. In deze nota wordt op hoofdlijnen geschetst waar we staan als gemeente en welke onderwerpen in de nabije en verdere toekomst kunnen c.q. moeten worden opgepakt. Bovendien zijn een aantal mogelijke projecten aangedragen die bijdragen aan een meer duurzaam Giessenlanden. Bij de nota stelde de raad ook een motie vast, die er kort gezegd op neerkomt dat Giessenlanden meer ambitie moet hebben op het gebied van duurzaamheid. De raad gaf aan de lat hoog te willen leggen op het gebied van duurzaamheid. Het college wil daar graag invulling aan geven, maar heeft wel behoefte om daarbij enkele termen en begrippen nader af te bakenen, zoals wat we precies bedoelen met “duurzaamheid”. En welke aspecten daarvan redelijkerwijs binnen het bereik van de gemeente liggen, om zodoende te komen tot ambitieuze maar realistische plannen en concrete acties. Onveranderd aan de Nota Duurzaamheid bieden we ruimte aan initiatieven uit de samenleving en het bedrijfsleven. Samenwerking met anderen is essentieel op weg naar een energieneutraal Giessenlanden in 2030.

Eeuwenlang leefde de mens dicht bij en samen met de aarde, Wat werd gebruikt keerde weer terug in de natuurlijke kringloop, en waar de mens vertrok herstelde de natuur zich volledig. De vis die werd gevangen en het wild dat werd geschoten werden vanzelf weer aangevuld, en de stukken bos die in cultuur werden gebracht hadden geen enkel effect op het grotere geheel. Geleidelijk veranderde dat toen er steeds meer mensen kwamen, en men ook hogere eisen ging stellen. Dieren werden zó bejaagd dat soorten geheel uitstierven, en bossen werden zó gekapt dat de grond wegspoelde en er kale rots achterbleef. Met het begin van de industriële revolutie kwam dat in een extra stroomversnelling. De oceanen worden (haast) leeggevist, oerbossen worden in hoog tempo gekapt, en de koolstof die in een periode van miljoenen jaren was opgeslagen in olie- en gasvelden wordt in hoog tempo in de atmosfeer gebracht. Natuurlijke hulpbronnen en voorraden delfstoffen worden in hoog tempo uitgeput. Door de mens gemaakte, niet of slecht afbreekbare chemicaliën (maar ook bijvoorbeeld plastics en kunstmatige hormonen), worden in het milieu gebracht en verstoren dat blijvend.

Op enig moment ging men zich realiseren dat deze exponentiele groei ooit de draagkracht en het herstelvermogen van de aarde te boven zou gaan. In april 1968 werd De Club van Rome als particuliere stichting opgericht door Europese wetenschappers, om hun bezorgdheid over de toekomst van de wereld met het grote publiek te delen. Hun rapporten, met als bekendste “De Grenzen aan de Groei” uit 1972, zetten vele mensen aan het denken. Dit leidde in de wereld, weliswaar met horten en stoten, tot het besef dat we toch echt wat bakens moeten verzetten. De laatste grote conferentie over dit onderwerp vond plaats in Parijs in 2015, waarbij Nederland zich niet-vrijblijvend verplichtte tot een aantal concrete maatregelen. Daarin hebben alle burgers en bedrijven een rol, maar ook overheden zoals gemeente Giessenlanden.

Dit beleidsdocument beoogt daaraan een invulling te geven, met daarbij wel twee kanttekeningen:

- Ook rijk en provincie beraden zich op de invulling van de in Parijs gemaakte afspraken. Daaruit voortkomend beleid en wetgeving betekent naar verwachting dat nieuwe taken bij gemeenten worden neergelegd, en bestaande taken worden bijgesteld en/of geïntensiveerd.

- Burgers en bedrijven ontwikkelen initiatieven op het gebied van duurzaamheid en energietransitie. De gemeente stimuleert dat enerzijds, maar stemt anderzijds het eigen beleid ook af op wat daar bedacht en ontwikkeld wordt.

Werken aan duurzaamheid is voor de gemeente dan ook geen project, met een vastgesteld tijdpad, een budget en een gedefinieerd einddoel, maar veel meer het inslaan van een nieuwe weg, waarvan we vooral de richting weten. We zullen dan ook vanaf nu voortdurend met elkaar in gesprek zijn over de route, en welke inspanning we daar voor over hebben. Echter dienen nu concrete keuzes te worden gemaakt om aan de slag te gaan en stappen te zetten in de richting van een energieneutraal Giessenlanden.

In de volgende hoofdstukken wordt eerst het begrip duurzaamheid verder ingeleid, waarna de huidige situatie in Giessenlanden wordt beschreven. Vervolgens wordt het uitvoeringsprogramma toegelicht waarin diverse doelstellingen zijn opgenomen. Tot slot worden het toetsingskader, de communicatieaanpak en vervolgstappen beschreven.

2. Duurzaamheid

2.1 Wat is het?

Duurzaamheid is een breed begrip. In het rapport 'Our common future' van de VN-commissie Brundtland uit 1987 wordt duurzaamheid als volgt omschreven: *“Duurzame ontwikkeling sluit aan op de behoeften van het heden, zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen”*.

Een veel gebruikte uitwerking van die omschrijving is de zogenaamde Triple P-benadering: People, Planet, Profit. Een duurzame keuze is sociaal aanvaardbaar, ecologisch verantwoord en economisch rendabel. Vaak wordt duurzaamheid alleen geassocieerd met thema's als klimaat en energie. Duurzaamheid omvat echter veel meer dan alleen dat. Het is een component binnen alle beleidsvelden. Zo is duurzaamheid onderdeel van thema's als milieukwaliteit, werkgelegenheid, sociale zekerheid, sport en veiligheid.

De verwevenheid van duurzaamheid binnen alle beleidsvelden maakt duurzaamheid echter lastig meet- en controleerbaar. In de nota duurzaamheid staat beschreven dat Giessenlanden vooral winst kan behalen bij thema's op ecologisch vlak. De focus op duurzaamheid in Giessenlanden komt dus te liggen op ecologisch gerelateerde onderwerpen: grondstoffen en klimaatverandering & energie. Zonder de andere onderwerpen daarmee tekort te willen doen, om concreet iets te bereiken zal er focus moeten zijn op die zaken die binnen de spankracht van een decentrale overheid (gemeente) liggen én die - naar de inzichten van dit moment - realistisch en realiseerbaar zijn.

2.1.1 Grondstoffen

Natuurlijke grondstoffen als olie, gas, metalen en fosfaat raken op. Om het vermogen van toekomstige generaties om in hun behoeften te voorzien niet in gevaar te brengen dient het gebruik van eindige grondstoffen te worden teruggedrongen. Daarnaast dienen grondstoffen te worden teruggewonnen zodat ze kunnen worden hergebruikt.

2.1.2 Klimaatverandering en energie

Om klimaatverandering tegen te gaan dient de uitstoot van broeikasgassen te worden gereduceerd. Door de energievraag te verminderen en meer energie duurzaam op te wekken zal hieraan worden bijgedragen.

Veel overheden, bedrijven en organisaties hebben een ambitie of doelstelling op het gebied van Klimaatverandering en energie uitgesproken. Hierbij worden vaak de termen energieneutraal, CO₂-neutraal en klimaatneutraal gebruikt. Vaak bestaat er onduidelijkheid over de definitie van die termen. Voordat een ambitie wordt uitgesproken is het dus van belang dat de termen goed zijn gedefinieerd.

Onder energieneutraal wordt verstaan: een energievraag die volledig door hernieuwbare bronnen wordt voorzien. Energieneutraliteit is te realiseren door zoveel mogelijk energie te besparen en het resterende verbruik op te wekken uit hernieuwbare bronnen.

CO₂-neutraal houdt in: geen netto uitstoot van het broeikasgas CO₂. Niet alleen het gebruik van energie uit fossiele brandstoffen zorgt voor de uitstoot van CO₂. Ook bijvoorbeeld het oxideren van veenweidegebied zorgt voor uitstoot. Indien CO₂-neutraliteit wordt nagestreefd, dan zullen naast energiebesparing en opwekking van hernieuwbare energie ook andere maatregelen moeten worden getroffen.

Klimaatneutraal gaat nog een stap verder dan CO₂-neutraal. Bij klimaatneutraal wordt naast CO₂ uitstoot ook de uitstoot meegenomen van andere broeikasgassen en fluorverbindingen zoals methaan en lachgas. Methaan bijvoorbeeld komt veel vrij in de veehouderij, maar ook door de rotting van plantaardig materiaal en uit de ontdooiende toendra.

2.2 Doelstellingen

2.2.1 Grondstoffen

Landelijk is het programma VANG (Van Afval Naar Grondstof) gestart om afvalscheiding te bevorderen. De landelijk doelstelling is 75% afvalscheiding en maximaal 100 kg huishoudelijk restafval per persoon per jaar in 2020. 75% afvalscheiding betekent dat driekwart van het totaalgewicht huishoudelijk afval gescheiden wordt ingezameld.

2.2.2 Klimaatverandering en energie

In september 2013 is het nationale energieakkoord voor duurzame groei gesloten. Ruim veertig organisaties, waaronder de rijksoverheid, hebben afgesproken zich in te zetten voor de volgende doelstellingen:

- Een besparing van het energieverbruik met gemiddeld 1,5% per jaar;
- Een toename van het aandeel hernieuwbare energieopwekking naar 14% in 2020 en 16% in 2023.

Als dit wordt vertaald naar de situatie in Giessenlanden betekent dat het volgende:

- Circa 140 TJ energiebesparing in de periode 2013-2020;
- Circa 105 TJ hernieuwbare energie opwekking in de periode 2013-2023.

Niet alleen de rijksoverheid heeft duurzaamheidsdoelstellingen geformuleerd. De provincie Zuid-Holland heeft in een recent gepubliceerd rapport haar ambities op het gebied van energie en CO₂-uitstoot kenbaar gemaakt:

- Zuid-Holland heeft de ambitie om in 2020 minimaal 9% van de energieconsumptie duurzaam op te wekken;
- In 2035 moet de energievoorziening voor de gebouwde omgeving CO₂-neutraal zijn;
- In 2030 rijdt al het regionaal Openbaar Vervoer volledig emissievrij;
- In 2025 heeft elke provinciale weg en vaarweg een CO₂-boekhouding. In 2050 is de CO₂-balans neutraal;
- Het benutten van ten minste 20 PJ uit restwarmte, aardwarmte en Warmte-Koude-Opslag toepassingen;
- In 2020 is er 735,5 MW opgesteld vermogen aan windenergie;
- In 2020 wordt er 1,5 PJ aan zonne-energie geproduceerd.

In het gemeentelijk coalitieakkoord is het streven opgenomen om Giessenlanden op termijn energieneutraal te maken. Om dit streven in 2030 te bereiken dient het fossiele energieverbruik volledig te worden vervangen door energie uit hernieuwbare bronnen.

2.3 Huidige situatie

Het schetsen van de huidige situatie v.w.b. grondstoffen, klimaatverandering en energie in Giessenlanden is niet gemakkelijk. De beschikbaarheid van gegevens omtrent indicatoren zoals energiegebruik en energieopwekking is sterk vertraagd. De meest actuele gegevens zijn van 2014. Verbeteringen die sinds 2014 op het gebied van energie zijn geïmplementeerd zijn daar dus nog niet in verwerkt. De huidige situatie in Giessenlanden betreffende duurzaamheid die hieronder wordt geschetst is gebaseerd op een klein aantal indicatoren, waarvan de gegevens dus gedateerd zijn. De schets is wel bruikbaar om een globale impressie te geven.

2.3.1 Grondstoffen

In 2015 en 2016 is de inzameling van huishoudelijk afval veranderd. D.m.v. omgekeerd inzamelen moet de afvalscheiding van het huishoudelijk afval van 59% in 2012 stijgen naar 65% in 2016. Het doel en de verwachting is dat door middel van het huidige beleid 72% afvalscheiding gerealiseerd wordt in 2017.

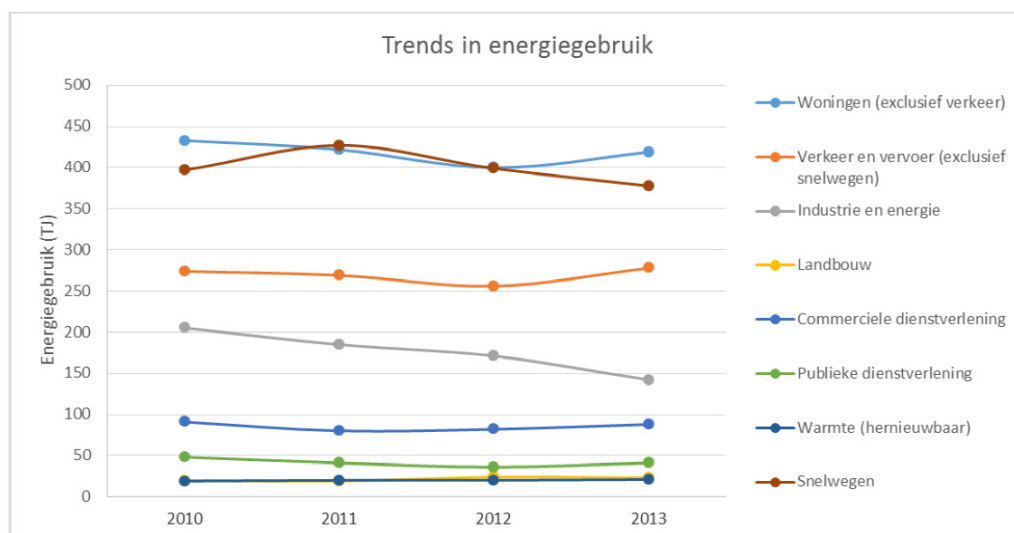
In 2015 produceerde men in Giessenlanden gemiddeld 217 kg huishoudelijk restafval per persoon. Om aan de landelijke doelstelling te voldoen dient deze hoeveelheid in 2020 te worden gereduceerd tot 100 kg.

Voor bedrijfsafval gaan we voorlopig uit van dezelfde streefcijfers met betrekking tot afvalscheiding. Meer onderzoek is noodzakelijk om te bepalen of dit realistisch en haalbaar is.

2.3.2 Energieverbruik

Het jaarlijkse energieverbruik in Giessenlanden was in 2013 circa 1090 TJ*. Deze hoeveelheid komt overeen met de productie van circa 47 windmolens van 3 Megawatt, of 500 voetbalvelden aan zonnepanelen. De sectoren met de grootste bijdrage in het energieverbruik zijn woningen (41%), verkeer en vervoer* (28%) en industrie (14%).

Het energieverbruik over de afgelopen jaren verschilt per sector. Onderstaande tabel geeft de trends per sector weer. Gemiddeld werd er gedurende de afgelopen 4 jaar 29 TJ* minder verbruikt.

2.3.3 Hernieuwbare energieproductie

De duurzame energieproductie is de afgelopen jaren gestegen van 32 TJ in 2010 naar 100 TJ in 2014. Het aandeel duurzaam opgewekte energie is daarmee gestegen van ruim 2% naar 7,4%. Het aandeel duurzame energie exclusief snelwegen ligt tussen de 8,5% en 10,3%. Zonder verdere maatregelen blijft de hoeveelheid duurzaam opgewekte energie daarmee in 2020 beneden de landelijke doelstelling van 14%.

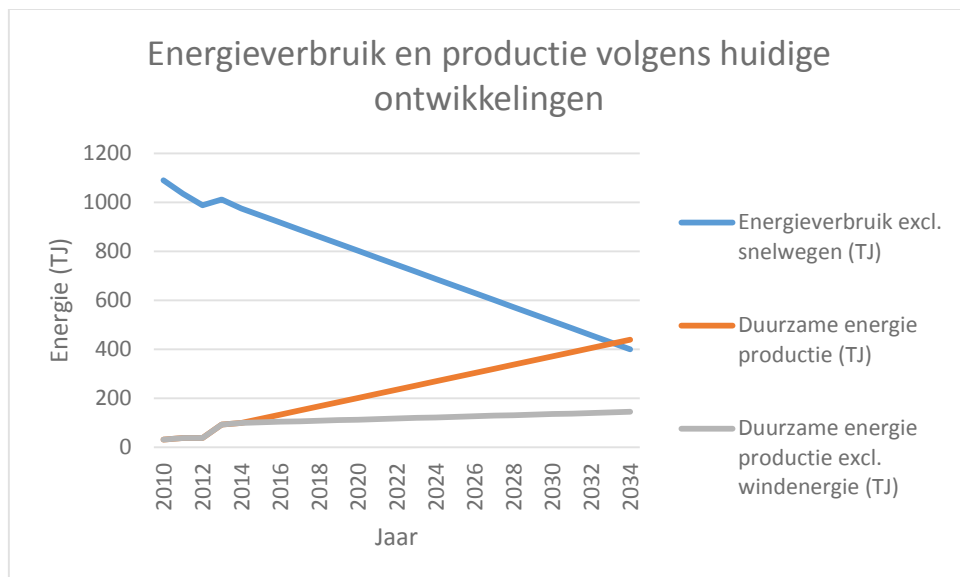
In 2013 werd 93 TJ duurzaam opgewekt. Wind op land (58%) en houtkachels (20%) leveren hier de grootste bijdrage aan. Zonne-energie had in 2013 nog een beperkte bijdrage van 2%, maar daarin zit de laatste jaren een sterke stijging.

Het percentage duurzame energie in Giessenlanden ligt momenteel hoger ten opzichte van andere gemeentes in de regio. Giessenlanden wil deze voorsprong behouden door een hogere doelstelling na te streven en/of de gestelde termijn te verkorten.

Energiegegevens 2014	Verbruik (TJ)	Verbruik exclusief snelwegen (TJ)	Duurzame energie productie (TJ)	Aandeel duurzame energie (%)	Aandeel duurzame energie exclusief snelwegen (%)
Giessenlanden	1353	975	100	7,4	10,3
Gorinchem	3833	2978	32	0,8	1,1
Leerdam	3115	3115	30	1,0	1,0
Molenwaard	2280	2280	77	3,4	3,4
Zederik	1790	986	37	2,1	3,8
Hardinxveld-Giessendam	1786	933	22	1,2	2,4
Totaal	14157	11267	298	2,1	2,6

Als de ontwikkelingen uit de periode 2010-2014 worden doorgezet (29 TJ energiebesparing per jaar en 17 TJ duurzame energie productie per jaar), dan zal in 2034 meer energie worden geproduceerd dan gevraagd. Hierbij moeten een aantal zaken worden opgemerkt. Zo zal de energievraag niet

lineair blijven afnemen; op een gegeven moment wordt een maximum besparing bereikt. Daarnaast is de stijging in duurzame energieproductie met name toe te schrijven aan de recent geplaatste windmolens bij de A15. Exclusief windenergie is de duurzame energieproductie de afgelopen vier jaar gemiddeld slechts 2,3 TJ gestegen.

2.3.4 CO₂-uitstoot

De totale uitstoot* van CO₂ bedroeg in 2013 circa 82.000 ton. Woningen (36%) leveren hier de grootste bijdrage aan, gevolgd door verkeer en vervoer* (29%) en industrie (18%).

3. Uitvoeringsprogramma

3.1 Grondstoffen

Inkoopbeleid

In het gemeentelijk inkoopbeleid is het streven opgenomen om 100% duurzaam in te kopen in 2015. Onder duurzaam inkopen wordt verstaan het meenemen van sociale en milieuaspecten in het inkoopproces. Hierbij wordt weliswaar verder gekeken dan de duurzaamheidscriteria die zijn opgesteld door Agentschap NL, maar in feite zegt het weinig over de te behalen doelen, en of en in hoeverre duurzaamheid ook iets extra mag kosten.

Duurzaamheid in het inkoopproces verbeteren

De duurzaamheidsparagraaf van het inkoopbeleid wordt geëvalueerd en aangescherpt.

Afvalscheiding

In 2015 en 2016 is een nieuw afvalinzamelingsbeleid uitgerold binnen de gemeente. VANG (van afval naar grondstof) voorziet in een andere manier van het ophalen van huisvuil om een betere afvalscheiding mogelijk te maken. De komende jaren wordt het project geëvalueerd en geoptimaliseerd. Dit vraagt om een regionale aanpak, waarbij Waardlanden een belangrijke initiërende en coördinerende rol heeft. Echter ook als gemeente kunnen we er aan bijdragen, o.a. door middel van communicatie en voorlichting te bevorderen dat onze inwoners optimaal gebruik maken van de mogelijkheid om afval gescheiden aan te bieden. Daarbij streven we naar een hoger scheidingspercentage dan de landelijke doelstelling.

Externe afvalscheiding verbeteren

In Giessenlanden streven we naar 75% afvalscheiding in 2018. In 2020 willen we 80% afvalscheiding gerealiseerd hebben.

Ook aan bedrijven mag worden gevraagd hun afval optimaal te scheiden. Het vraagt om nader onderzoek om te bepalen welke eisen daaraan gesteld kunnen worden, en wat er nodig is om de daaruit voortkomende normen c.q. streefpercentages te realiseren.

Binnen het gemeentehuis wordt momenteel alleen oud papier gescheiden ingezameld. De ambitie is om medio 2017 meerdere stromen gescheiden in te zamelen.

Interne afvalscheiding verbeteren

Momenteel wordt in het gemeentehuis alleen oud papier gescheiden ingezameld. In 2017 worden meerdere afvalstromen gescheiden ingezameld.

3.2 Klimaatverandering en energie

Aan de hand van drie thema's wordt de rol van Giessenlanden omtrent klimaatverandering en energie beschreven. Hierbij komen zowel de rol voor Giessenlanden zelf, als de rol in samenwerking met anderen naar voren. De drie thema's zijn: gebouwde omgeving, bedrijfsleven en agrarische sector, en hernieuwbare energieproductie. Bij deze thema's is de meeste winst op het gebied van duurzaamheid te behalen en deze thema's zijn in Giessenlanden dus het meest relevant. Per thema wordt een aantal programma's beschreven met daarin concrete beleidsvoornemens. De tabel

hieronder geeft een overzicht van de thema's en programma's. Aan de hand van een aantal lopende initiatieven of projecten die een bijdrage zouden kunnen leveren aan de beleidsvoornemens worden de programma's verduidelijkt. Deze initiatieven en projecten zijn indicatief. In een volgend stadium worden de beleidsvoornemens onderzocht en uitgewerkt. Hierbij wordt bekeken welke initiatieven of projecten kansrijk zijn om daadwerkelijk te worden uitgevoerd. Leidend hierbij is dat initiatieven uit de samenleving worden opgehaald en/of door de samenleving worden ondersteund. Wanneer initiatieven vanuit de samenleving of het bedrijfsleven opgestart worden of zich aandienen bij de gemeente, juichen wij deze van harte toe omdat wij erkennen dat we de genoemde doelstellingen niet kunnen bereiken zonder samenwerking met anderen.

Thema A: Gebouwde omgeving	
1	Energiebesparing in de bestaande woningvoorraad
2	Energiebesparing in nieuwbouw
Thema B: Bedrijfsleven en agrarische sector	
3	Energiebesparing bij bedrijven
Thema C: Productie van hernieuwbare energie	
4	Zon
5	Wind
6	Warmte
7	Biomassa

3.2.1 Gebouwde omgeving

Bij de gebouwde omgeving gaat het hoofdzakelijk om de verwarming en verlichting van gebouwen. Enerzijds is het een kwestie van besparen, anderzijds een kwestie van aardgas en elektriciteit van fossiele oorsprong vervangen door alternatieven, zoals warmte van elders, duurzaam opgewekte elektriciteit, en biogas. De ambitie van Provincie Zuid-Holland is in 2035 een CO₂-neutrale energievoorziening voor de gebouwde omgeving.

Omdat Gemeente Giessenlanden nu al een voorsprong heeft op de omliggende gemeenten en het provinciaal gemiddelde is het realistisch om hiervoor als streefdatum 2030 te bepalen.

Programma 1: energiebesparing in de bestaande woningvoorraad

Een belangrijk onderdeel van de nationale energiebesparingsdoelstellingen is reductie van energieverbruik in de bestaande woningvoorraad. Ook in Giessenlanden is dit een belangrijk speerpunt.

In 2020 25% energiebesparing bij woningen realiseren t.o.v. 2010

Het energieverbruik van woningen in 2010 was 433 TJ. In 2020 willen we het energieverbruik van bestaande woningen met 25% verminderd hebben t.o.v. 2010. Dit betekent dat woningen in 2020 maximaal 325 TJ verbruiken. In 2014 was het energieverbruik met 12% verminderd tot 382 TJ.

Er zijn diverse regionale initiatieven die bijdragen aan energiebesparing in de particuliere en/of de huursector. Zo is o.a. in Leerdam het concept 'Het Nieuwe Wonen' geïntroduceerd. Hierbij worden lokaal wooncoaches opgeleid om huishoudens te adviseren over energiebesparingsmogelijkheden. Giessenlanden zou kunnen aanhaken bij dit initiatief.

Ook is in 2016 het energieloket opgezet waar inwoners terecht kunnen voor informatie, begeleiding en advies en het opzetten van lokale samenwerkingsverbanden van bedrijven, organisaties en gemeenten. Het doel is om vraag en aanbod op het gebied van duurzame woningvoorraad bij elkaar te brengen. De belangrijkste taak voor de komende periode is om het energieloket meer onder de aandacht te brengen en ervoor te zorgen dat het loket onafhankelijk wordt van subsidiegelden.

De komende periode wordt beoordeeld welke initiatieven uit de samenleving bijdragen aan energiebesparing in de bestaande woningvoorraad en in welke vorm de gemeente die initiatieven kan ondersteunen. Deze ondersteuning kan bestaan uit maatregelen om duurzaamheidsinvesteringen te bevorderen. Hierbij kan worden gedacht aan het verlenen van vrijstelling voor legeskosten bij duurzaamheidsinvesteringen in monumentalen panden, daar waar dit in een niet-monumentenpand vergunningsvrij mogelijk is.

Programma 2: energiebesparing in nieuwbouw

Europees beleid is er op gericht dat nieuwe gebouwen na 2020 geen of heel weinig energie gebruiken. De Energie Prestatie Coëfficiënt (EPC) bepaalt de energieuinigheid van gebouwen. De huidige landelijke EPC-eis voor nieuwbouw woningen is 0,4. Giessenlanden sluit zich aan bij de nationale doelstellingen en zal waar mogelijk een stap extra zetten door strengere voorwaarden te stellen aan aanbestedingen en projecten.

Energiebesparing bij nieuwbouwwoningen

Minimaal voldoen aan de nationale EPC-doelstellingen omtrent nieuwbouw en waar mogelijk beter presteren.

3.2.2 Bedrijfsleven en agrarische sector

Programma 3: Energiebesparing bij bedrijven

Naast energiebesparing bij woningen is ook in het bedrijfsleven, waar onder de agrarische sector, veel winst te behalen. Daarom is het streven om ook daar een significante energiebesparing te realiseren.

Energiebesparing in het bedrijfsleven en agrarische sector realiseren

Er zijn de afgelopen jaren verschillende rekenmethodes gebruikt om het huidige energieverbruik van deze sectoren te bepalen waardoor er geen duidelijk beeld is van het huidige energieverbruik. Hierdoor is het niet mogelijk een concrete doelstelling te formuleren. Het streven is om een significante reductie in het energieverbruik te realiseren.

Bedrijven en instellingen zijn wettelijk verplicht om energiebesparende maatregelen te nemen. Het betreft gebouwen met een jaarlijks elektriciteitsverbruik van meer dan 50.000 kWh of meer dan 25.000 m³ aardgasequivalenten. In het Activiteitenbesluit, artikel 2.15, is de verplichting opgenomen dat in dergelijke gebouwen alle mogelijke besparende maatregelen zijn genomen, mits met een terugverdientijd van maximaal 5 jaar. Giessenlanden gaat actief toezien op het voldoen aan deze verplichting. OZHZ heeft een branchegerichte aanpak voor bedrijven en instellingen om energiebesparing te realiseren waarbij vooral stimulerend wordt gewerkt. Giessenlanden en OZHZ zullen actief samenwerken om het effect van deze aanpak te vergroten. De lokale situatie in Giessenlanden speelt hierbij een belangrijke rol.

De gemeente wil het goede voorbeeld geven door zichzelf de verplichting op te leggen om alle mogelijke energiebesparende maatregelen te nemen met een maximale terugverdientijd van 5 jaar. Hiervoor wordt een scan gemaakt van de te nemen maatregelen die daarna zullen worden uitgevoerd. Maatregelen met een terugverdientijd van 10 jaar worden in kaart gebracht en waar mogelijk uitgevoerd.

Energiebesparende maatregelen met een terugverdientijd van 5 jaar uitvoeren

Alle mogelijke energiebesparende maatregelen nemen met een maximale terugverdientijd van 5 jaar. Maatregelen met een terugverdientijd van 10 jaar in kaart brengen en waar mogelijk uitvoeren.

In 2015 is energieconvenant III, waaraan Giessenlanden samen met ruim twintig bedrijven heeft deelgenomen, beëindigd. Er is in de periode 2012-2015 een gemiddelde CO₂ besparing van 10% bereikt. De gemeente zelf (gemeentelijke panden, openbare verlichting en rioolgemalen) bereikte ruim 24% CO₂ besparing. In de periode 2016 t/m 2018 zal het convenant worden doorgezet waarbij wederom een gemiddelde doelstelling van 10% energiebesparing en/of duurzaam opgewekte energie zal worden nagestreefd.

3.2.3 Productie van hernieuwbare energie

Er bestaan diverse regelingen en initiatieven om de productie van hernieuwbare energie te bevorderen. Hiermee probeert Nederland de nationale doelstelling van 14% duurzame energie in 2020 te behalen. Het nationale aandeel duurzame energie was in 2015 5,8%. In Giessenlanden was dit aandeel ruim 10% in 2014 (exclusief snelwegen). Deze voorsprong willen we graag behouden. Daarom streven we naar 18% duurzame energie in 2020. Op lange termijn (2030) streven we naar energieneutraliteit. Voor energieneutraliteit wordt ook wel de term “off-grid” gebruikt. Dat betekent dat een woning niet meer op het elektriciteitsnetwerk en de aardgasleiding is aangesloten, maar dat alle energie lokaal op een duurzame wijze wordt opgewekt. Het is onrealistisch om dat van elk rijtjeshuis te verwachten, maar voor een dorp of wijk moet het kunnen dat ze zelf de nodige energie - duurzaam - opwekken.

Op enkele plaatsen in Nederland zijn al energiecoöperaties opgericht. Een energie coöperatie is een initiatief van lokale bewoners die samen aan de slag gaan met duurzame energie door bijvoorbeeld gezamenlijk zonnepanelen te plaatsen, een aardwarmte-installatie aan te leggen, een grote houtkachel of vergistingsinstallatie te bouwen voor wijkverwarming, of een windmolen te exploiteren. Combinaties hiervan maken het mogelijk om in alle omstandigheden zelfvoorzienend te zijn. Eén coöperatie voor heel de gemeente of regio lijkt voorsnog te hoog gegrepen, er van uitgaande dat de gemeente daarbij (slechts) stimulerend en coördinerend optreedt. Maar op het niveau van dorp, wijk of buurtschap lijkt het zeker realistisch om te streven naar minimaal één of twee serieus aan het werk zijnde coöperaties in 2020. Giessenlanden zal ervaringen van energiecoöperaties en gemeenten elders ophalen om de benodigde inspanningen in kaart te brengen. Daarnaast zal worden onderzocht in welke kern(en) draagvlak is om oprichting daadwerkelijk te bewerkstelligen.

Minimaal één energiecoöperatie in Giessenlanden in 2020

Het streven is om in 2020 minimaal één aan het werk zijnde coöperatie in de gemeente te hebben.

Programma 4: Wind

Naast grootschalige windenergie-opwekking door grote windturbines op land en zee, dragen ook kleinere windturbines bij aan duurzame energie productie. Als vuistregel voor energieopbrengst wordt 200 kilowattuur per vierkante meter rotoroppervlak per jaar gehanteerd. Dit betekent dat voor de opwekking van 1 TJ ongeveer 800 miniwindturbines zoals afgebeeld benodigd zijn. Om het gebruik van kleine windturbines te stimuleren worden de mogelijkheden onderzocht om dergelijke initiatieven te faciliteren. Zoals eerder beschreven is het huidige aandeel duurzaam opgewekte energie met name toe te schrijven aan windenergie. Dit gegeven benadrukt het belang van windenergie op weg naar een energieneutraal Giessenlanden.

Energieopwekking uit wind op land stimuleren

In 2014 was de energieproductie uit wind op land 59 TJ. Het streven is om deze hoeveelheid te vergroten.

Huidig beleid van gemeente Giessenlanden is dat initiatieven om (heel) grote windturbines te bouwen terughoudend en kritisch worden beoordeeld. Er is vooralsnog geen aanleiding om dat beleid te herzien. Mocht er een aanvraag worden gedaan voor het plaatsen van grote windturbines, dan is één van de absolute randvoorwaarden om daaraan medewerking te verlenen dat de (direct) omwonenden voordeel hebben bij de plaatsing van de turbine(s).

Programma 5: Zon

Naast windenergie heeft zonne-energie een grote potentie om de energieambitie van Giessenlanden te realiseren. De efficiëntie van zonnepanelen neemt toe terwijl de kosten dalen. Hierdoor wordt energieopwekking uit zonnepanelen steeds aantrekkelijker. We streven ernaar om de productie de komende jaren aanzienlijk te vergroten tot 20 TJ.

Opwekking van zonne-energie stimuleren

In 2014 werd in Giessenlanden 4 TJ aan zonne-energie geproduceerd. Het streven is om deze hoeveelheid te vergroten naar 20 TJ in 2020.

De kansen voor het gebruik van zonne-energie kunnen vooral benut worden door middel van zonnepanelen op daken. In principe is elk dakoppervlak dat een goede oriëntatie op de zon heeft

hiervoor geschikt. Met name grote dakoppervlakten, zoals daken van winkels, bedrijven, boerenschuren en stallen kunnen worden gebruikt om een groot oppervlak aan zonnepanelen te realiseren. Een andere plaatsingsstrategie voor zonne-energie is geconcentreerde opwekking door middel van zonnepanelen in zogeheten zonneweiden. De mogelijkheden voor toepassing van zonneweiden worden nader onderzocht. Hiervoor wordt actief in overleg getreden met het bedrijfsleven en particuliere grondeigenaren.

Vanaf 2024 zijn asbestdaken verboden. Zowel rijksoverheid als provincies hebben subsidieregelingen om eigenaren van asbestdaken te stimuleren de daken te vervangen. De provincie Zuid-Holland heeft de stimuleringsmaatregel ‘asbest eraf, zonnepanelen erop’ voor (voormalig) agrariërs om ze te bewegen het asbestdak te vervangen en tevens duurzame energie te gaan produceren. Vanuit Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid is een proefproject gestart om met behulp van geografische informatie systemen asbestdaken te inventariseren. Vervolgens kunnen eigenaren van asbestdaken persoonlijk worden aangeschreven en geïnformeerd over het aanstaande verbod en bestaande subsidieregelingen. Zulke projecten dragen bij aan de ambitie om het aandeel zonne-energie te vergroten.

Programma 6: Warmte

De warmtevraag in Giessenlanden is voornamelijk afkomstig van huishoudens. Verschillende technieken om op een duurzame manier in die warmtevraag te voorzien zijn voorhanden. Zo is warmte – koude opslag (WKO), waarbij gebruik wordt gemaakt van de constante temperatuur van de ondiepe ondergrond, mogelijk. Ook geothermie (aardwarmte) is een optie. Deze techniek maakt gebruik van de diepe ondergrond (minimaal 500 m). Giessenlanden wil de mogelijkheden onderzoeken om voor 2020 een (proef)project aardwarmte te realiseren. Hier kunnen de eerder vermelde energiecoöperaties een rol in spelen.

Mogelijkheden onderzoeken om vóór 2020 een (proef)project aardwarmte te realiseren

Om inzicht te krijgen in de kansen ten behoeve van een duurzamere warmtevoorziening worden warmtekansenkaarten ontwikkeld. Een warmtekansenkaart is een geo-informatiesysteem dat allerlei gegevens bevat over de verwarmingsvraag van gebouwen en het lokale aanbod aan warmte. Zo wordt bijvoorbeeld het huidige warmtesysteem, het type woningen en het huidige energielabel inzichtelijk. Ook worden locaties weergegeven van grote warmtevragers en mogelijke warmteaanbieders. Door vervolgens de kaarten van verschillende gemeentes te combineren worden de kansen over de gemeentegrenzen heen inzichtelijk. De provincie Zuid-Holland biedt financiële ondersteuning aan gemeenten bij het opstellen van warmtekansenkaarten om zo een volledig overzicht te creëren van de kansen in de ondergrond in Zuid-Holland. Giessenlanden wil hier aan bijdragen door vóór 2018 een warmtekansenkaart op te stellen. Hierbij zal de ondersteuning en ervaring vanuit de provincie worden benut.

In 2017 een warmtekansenkaart opstellen

Programma 7: Biomassa

Kansen voor bio-energie liggen vooral op het gebied van vergisting en verbranding. Biomassa kan bijvoorbeeld worden bijgestookt in reguliere energiecentrales. Bronnen van biomassa zijn o.a. restproducten zoals mest, snoeihout en resten van voedsel en akkerbouwgewassen. Ook kunnen speciale gewassen geteeld worden voor energieproductie. Bij de vergisting van biomassa ontstaan biogas en uitvergiste biomassa (digestaat). Het digestaat kan vervolgens als meststof worden verwerkt op het land. Biogas kan worden opgewaardeerd tot gas van aardgaskwaliteit en worden ingevoerd in het gasnet.

Een andere mogelijkheid is gebruik te maken van omzetting van biogas in warmte en elektriciteit via warmtekrachtkoppeling (WKK). Daarbij wordt elektriciteit gemaakt d.m.v. een gasturbine, waarbij de warmte van de uitlaatgassen wordt gebruikt om water te verwarmen. Aangezien het thermisch rendement hoog is (50%), kan dit water worden gebruikt om bijvoorbeeld een zwembad, kas, verzorgingshuis, sportcomplex, vakantiepark, het gemeentehuis of woonwijk te verwarmen. Deze moeten zich om rendabel te kunnen werken bevinden binnen een afstand van ca. 5 km van de installatie. Elektriciteit kan op vrijwel iedere locatie worden terug geleverd aan het elektriciteitsnetwerk.

Biomassa-vergistingsinstallaties worden gekenmerkt door hun industriële karakter. Daarnaast kunnen ze een behoorlijke verkeersstroom genereren, wanneer fermentatiemateriaal van elders aangevoerd wordt. Op basis van schaalgrootte zijn verschillende categorieën vergistingsinstallaties te onderscheiden. Deze schaalgrootte varieert van minivergisters waarbij de benodigde biomassa komt van het eigen bedrijf, tot aan industriële vergisters die biomassa uit de gehele regio kunnen verwerken. In de regel zijn grote vergistingsinstallaties meer rendabel dan kleinere. Kleine installaties zijn echter beter in te passen op het agrarisch erf. Voor grote installaties is een maatwerkbenadering noodzakelijk.

Onder de naam “Geen tak de streek uit” zijn er meerdere initiatieven in de regio om snoeihout (biomassa) te gebruiken voor de opwekking van duurzame energie. Gemeente Giessenlanden wil dit soort initiatieven ondersteunen, o.a. door snoeihout van de gemeente aan te bieden voor een duurzame verwerking, en inwoners stimuleren dat ook te doen. Ook hier kunnen de eerder vermelde energie coöperaties mogelijk aan bijdragen. Meer onderzoek is noodzakelijk om concrete uitspraken te doen.

Energieproductie uit biomassa vergroten

Het gebruik van houtkachels is momenteel de enige vorm van energieproductie uit biomassa in Giessenlanden. We streven naar een grotere diversiteit aan productiemethodes en een hogere totale energieproductie.

3.3. Overige duurzaamheidsaspecten

Zoals eerder gezegd: duurzaamheid is een breed onderwerp, en de gemeente zal daar die onderwerpen uit moeten kiezen die realistisch en haalbaar zijn, én vallen binnen de invloedssfeer van de gemeente. Dan spreken we vooral over grondstoffen, klimaat en energie. Toch worden hieronder enkele onderwerpen aangestipt waarbij de gemeente niet als grote initiatiefnemer wil optreden, maar waaraan wel een bijdrage kan en moet worden geleverd, in samenwerking met andere overheden en initiatieven van burgers en bedrijven.

3.3.1 Biodiversiteit in de landbouw

Biodiversiteit in de landbouw zit zowel in de gewassen en dieren die worden gehouden als in de bodem. Bodemleven is uiterst belangrijk als basis voor productie. Zo ontsluit bodemleven mineralen en nutriënten die van belang zijn voor de productie van gewassen. Een grote genetische variatie in dieren en gewassen maakt soorten weerbaarder tegen ziekten. Enkele eenvoudige maatregelen dragen al bij aan een grotere biodiversiteit. Denk hierbij aan het inzaaien van meerdere gras- en bloemsoorten na afloop van de maisoogst. Organisaties als de LTO zijn actief met dit onderwerp bezig. Als gemeente sluiten wij ons hier bij aan, en helpen waar nodig.

3.3.2 Inklinking van het veenweidegebied

Er wordt in Nederland al honderden jaren water afgevoerd en weggepompt, zodat gebieden die daar anders te nat voor zouden zijn kunnen worden gebruikt voor landbouw. Deze gebieden kennen we als polders. In veen- en kleigebieden treedt bodemdaling op ten gevolge van natuurlijke kruip en ontwatering van de bodem. Ook van nature gaat grond door zijn eigen gewicht op den duur verdichten. Het verlagen van de grondwaterstand versnelt dit proces, waardoor de bodem merkbaar daalt. Tevens kan veen als het boven water komt afgebroken worden door oxidatie. Oxidatie is in de veenweidegebieden in West-Nederland een belangrijk dalingsmechanisme. Met name dit laatste proces heeft een aanzienlijk aandeel in de uitstoot van broeikasgassen. In Nederland bedraagt de gemiddelde jaarlijkse emissie van broeikasgassen uit veengronden naar schatting 4,7 miljoen ton CO₂-equivalenten, wat 2-3% van de totale jaarlijkse uitstoot in ons land is. De provincie en het waterschap nemen diverse initiatieven om inklinking tegen te gaan, zoals het plan van aanpak bodemdaling. Ook de agrarische sector, en met name de melkveehouderij, is zich bewust van dit probleem en zoekt naar oplossingen. Giessenlanden is positief over deze ontwikkelingen en participeert daar actief in.

4. Kerngericht werken, communicatie en de vervolgstappen

De uitwerking van de in dit duurzaamheidsplan genoemde programma's en beleidsvoornemens zal plaatsvinden volgens de methode van waarderend vernieuwen. Er wordt breed en onbevangen verkend welke ideeën en initiatieven er in de samenleving zijn m.b.t. duurzaamheid. Hierbij trekken we samen op met de kernen en het bedrijfsleven, en blijven we met elkaar in gesprek. Waar mogelijk worden initiatieven ondersteund. Deze ondersteuning zal met name zijn in de rol van facilitator en door ruimte te bieden aan lokale initiatieven. Interactie en samenwerking met de samenleving en het bedrijfsleven is dus essentieel. Met prioriteit wordt een communicatie- en participatieplan opgesteld om dit proces doordacht en doelgericht te kunnen starten en sturen.

Een communicatie- en participatieplan opstellen

In de communicatie rond het duurzaamheidsbeleid van de gemeente richten we ons in eerste instantie vooral op:

- Het bekendmaken van de ambities en het zichtbaar maken van de realisatie hiervan.
- Het stimuleren van duurzaamheidsinitiatieven door inwoners, bedrijven en instellingen in de gemeente.

Hierbij maken we onderscheid tussen meer algemene communicatie rond het duurzaamheidsplan en het stimuleren van initiatieven en gerichte communicatie per beleidsvoornemen. Deze gerichte communicatie per beleidsvoornemen zal in projectplannen worden opgenomen.

In het eerste kwartaal van 2017 organiseert de gemeente onder andere een startbijeenkomst om met inwoners, bedrijven en instellingen te brainstormen over mogelijke duurzaamheidsinitiatieven, en om de al bestaande ideeën en initiatieven van burgers en bedrijven te inventariseren. Deze bijeenkomst zal worden aangekondigd via de gemeentelijke communicatiekanalen. Ook zal een kalender met de ambities worden gemaakt die wordt gepubliceerd op de website en de gemeentepagina in het Kontakt. Dit zijn slechts enkele voorbeelden van communicatie en participatie rondom het duurzaamheidsplan. Een meer gedetailleerd communicatie- en participatieplan wordt met prioriteit opgesteld.

Samen aan de slag

Naast samenwerking met de lokale samenleving betrekken we ook medeoverheden in het duurzaamheidsproces. Zo werkt bijvoorbeeld de provincie Zuid-Holland aan duurzaamheidsvraagstukken. De provincie zoekt hierbij samenwerking met de maatschappij, waaronder gemeenten. Kennis die elders is opgedaan kan worden gebruikt om initiatieven hier verder te ontwikkelen. Andersom kunnen ervaringen hier worden toegepast in andere regio's. Deze wisselwerking versterkt de slagingskansen van duurzame initiatieven. Samen wordt zo de transitie op lokaal en regionaal niveau versneld. Giessenlanden en de provincie zullen nauw samenwerken en elkaar versterken waar mogelijk.

Vervolgstappen

De vervolgstappen op de in dit duurzaamheidsplan gestelde beleidsvoornemens worden in de komende periode onderzocht en uitgewerkt.

Met vaststelling van de nota duurzaamheid 2016-2019 in april 2016 is een bedrag van 120.000,- euro beschikbaar gesteld. Bij het vaststellen van de begroting voor 2017 zal de raad een besluit nemen over het reserveren van budget voor uitvoering van de hierboven genoemde beleidsvoornemens. Zodra er een concreet (deel-)plan is opgesteld wordt aan de raad voorgesteld daar budget voor beschikbaar te stellen.

Indien initiatieven worden aangedragen die buiten de in dit plan genoemde beleidsvoornemens vallen, wordt beoordeeld of die in het plan zijn in te passen en/of daar een gewenste aanvulling op zijn. Zo ja, dan wordt waar relevant aan de raad voorgesteld daar budget voor beschikbaar te stellen.

Indien wetgeving of provinciaal beleid aanleiding geeft tot het bijstellen van de gemeentelijke doestellingen, dan zal deze actualisatie plaatsvinden. Rapportage over de voortgang en uitvoering van de diverse programma's vindt plaats in de voortgangsrapportage projecten die de raad enkele malen per jaar ontvangt.

Bijlage 1: voorlopige planning uitwerking beleidsvoornemens

Beleidsvoornemen	Planning uitwerking/uitvoering	Terugkoppeling aan gemeenteraad
Duurzaamheid in het inkoopproces verbeteren	Q1 2017: in overleg met inkoopbureau over verbetermogelijkheden Vanaf Q2 2017: uitwerking en uitvoering	Medio 2017
Externe afvalscheiding verbeteren	2017: evaluatie project VANG door of in overleg met Waardlanden 2018: optimalisatie en stimuleringsmaatregelen invoeren	2018
Interne afvalscheiding verbeteren	Q4 2016: mogelijkheden verkennen Q1 2017: invoeren nieuw scheidingssysteem Vanaf Q2 2017: evaluatie en optimalisatie	Medio 2017
In 2020 25% energiebesparing bij woningen realiseren t.o.v. 2010	Q1-Q2 2017: mogelijkheden verkennen en initiatieven ophalen Q2-Q3 2017: initiatieven toetsen en uitwerken Vanaf Q3 2017: uitvoering, evaluatie en optimalisatie	Medio 2017
Energiebesparing bij nieuwbouw woningen	Q4 2017: mogelijkheden verkennen om voorwaarden te stellen aan aanbestedingen en projecten	2018
Energiebesparing in het bedrijfsleven en agrarische sector realiseren	Q1 2017: mogelijkheden verkennen en initiatieven ophalen d.m.v. bijeenkomst Q2-Q3 2017: initiatieven toetsen en uitwerken Vanaf Q3 2017: uitvoering, evaluatie en optimalisatie	Medio 2017
Energiebesparende maatregelen met een terugverdientijd van 5 jaar uitvoeren	Q1 2017: uitvoeren energiescan bij gemeentelijke panden Vanaf Q2 2017: invoeren besparingsmaatregelen, evaluatie en optimalisatie	Medio 2017
Minimaal één energie coöperatie in Giessenlanden in 2020	Q1 2017: ervaringen bij andere gemeenten en coöperaties ophalen Q1 2017: draagvlak in kernen peilen Vanaf Q2 2017: uitwerking, uitvoering, evaluatie en optimalisatie	Medio 2017
Energieopwekking uit wind op land stimuleren	2018: mogelijkheden onderzoeken, ervaringen elders ophalen, toetsing en uitwerking	2018
Opwekking van zonne-energie stimuleren	2018: mogelijkheden onderzoeken, ervaringen elders ophalen, toetsing en uitwerking	2018
Mogelijkheden onderzoeken om vóór 2020 een (proef)project aardwarmte te realiseren	2018: mogelijkheden onderzoeken, ervaringen elders ophalen, toetsing en uitwerking	2018
In 2017 een warmtekansenkaart opstellen	Q1 2017: in gesprek met provincie Zuid-Holland over mogelijkheden en benodigde gegevens. Q2-Q4 2017: Uitwerking warmtekansenkaart	2018
Energieproductie uit biomassa vergroten	2018: mogelijkheden onderzoeken, ervaringen elders ophalen, toetsing en uitwerking	2018
Een communicatie- en participatieplan opstellen	Q4 2016: in samenwerking tussen alle afdelingen, eventueel met externe ondersteuning	Q1 2017